

21. Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter

21.1 Innledning

Egenkapitalmetoden benyttes normalt ved regnskapsføring av investering i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter. Metoden er omdiskutert – noen betrakter den som en form for konsolidering, mens andre anser den som en målemetode. Essensen i egenkapitalmetoden er at investor innarbeider sin andel av nettoeiendelene i balansen og sin andel av resultatet i resultatregnskapet.

21.2 Virkeområde og definisjoner

IAS 28 beskriver bruken av egenkapitalmetoden. Egenkapitalmetoden er en metode for regnskapsføring hvor investeringen førstegangsinnregnes til anskaffelseskost og deretter justeres for etterfølgende endringer i investors andel av nettoeiendelene til selskapet som det er investert i. Investorens resultat omfatter dennes andel av resultatet til selskapet som det er investert i, og investorens OCI omfatter dennes andel av OCI i selskapet som det er investert i.

Metoden skal brukes i investors konsernregnskap for investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter (IAS 28.16). IAS 28.17–19 beskriver visse unntak der selskaper ikke plikter å anvende egenkapitalmetoden på investeringer i tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter. Disse unntakene er aktuelle blant annet for morselskaper som er unntatt fra plikten til å utarbeide konsernregnskap, for investeringer eid av eller gjennom risikokapitalorganisasjoner («venture capital organisations»), verdipapirfond, aksjefond og lignende selskaper som velger å måle investeringen til virkelig verdi med verdiendringer over resultat. Det er også gitt et unntak for datterselskaper som har investeringer i tilknyttede

selskaper og/eller felleskontrollerte virksomheter, når nærmere angitte kriterier er oppfylte. Det er videre verdt å merke seg at selskaper som oppfyller definisjonen av investeringsselskaper i IFRS 10 og som derfor plikter å måle alle datterselskapsinvesteringer til virkelig verdi, må velge bort egenkapitalmetoden for investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter.

Det er mulig å bruke egenkapitalmetoden i investors selskapsregnskap for måling av investeringer i datterselskap, felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper (IAS 27.10).

Grensedragningen mellom ulike typer kontroll og innflytelse er sentralt i standardene som omhandler datterselskaper, felleskontrollerte ordninger og tilknyttede selskaper: IFRS 10, IFRS 11 og IAS 28. De generelle definisjonene av de ulike typene kontroll og innflytelse og tilhørende begreper er i omtalt i den innledende artikkelen om disse tre standardene. De mest sentrale definisjonene for hver standard er ytterligere utdypet i de påfølgende artiklene for hver standard. Skillet mellom felleskontrollert driftsordning og felleskontrollert virksomhet er utdypet i IFRS 11 og omtalt i en egen artikkel. Det er bare den siste av disse to ordningene som regnskapsføres i samsvar med IAS 28 og følgelig er omtalt i denne artikkelen. Videre er tilknyttet selskap sentralt i IAS 28 og i neste kapittel utdypes begrepet *betydelig innflytelse* som er sentralt for definisjonen av tilknyttet selskap.

21.3 Betydelig innflytelse

IAS 28 bygger på en presumpsjon om at betydelig innflytelse foreligger i de tilfellene hvor investor direkte eller indirekte kontrollerer mellom 20 og 50 prosent av stemmerettene i selskapet, med mindre det klart kan godtgjøres at investor likevel ikke har betydelig innflytelse (IAS 28.5). For investeringer hvor investor direkte eller indirekte kontrollerer mindre enn 20 prosent av stemmerettene, er presumpsjonen snudd, noe som innebærer at det i slike tilfeller normalt legges til grunn at man ikke har betydelig innflytelse, med mindre det klart kan godtgjøres at investors innflytelse likevel er betydelig.

Ved vurderingen av hvor stor andel av stemmerettene investor kontrollerer, er det ikke tilstrekkelig å bare se på de stemmerettene investor faktisk innehar på det aktuelle tidspunktet. Potensielle stemmeretter må også hensyntas. Dette betyr at tegningsretter, konvertible gjelds- og egenkapitalinstrumenter, opsjoner og andre instrumenter tas i betraktning i den grad disse umiddelbart kan konverteres eller utøves og dette reelt sett gir mulighet for betydelig innflytelse (IAS 28.7). Også potensielle stemmeretter som eies av andre investorer og som kan utøves eller kon-

verteres umiddelbart, skal tas med ved vurderingen dersom en eventuell utøvelse av disse rettighetene vil føre til utvanning av investors eierandel og innflytelse.

Forhold som er av betydning for retten (og muligheten) til å konvertere eller utøve de potensielle rettighetene, må undersøkes når man skal ta stilling til om de skal regnes med ved vurderingen av om man har betydelig innflytelse eller ikke. Det er imidlertid verdt å merke seg at ledelsens intensjoner og selskapets finansielle evne til å konvertere eller utøve rettighetene ikke skal være en del av denne vurderingen (IAS 28.8).

Det sentrale vurderingsmomentet er altså hvorvidt en investor har betydelig innflytelse over et annet selskap eller ikke. Til tross for at IAS 28.5 tar utgangspunkt i en kvantitativ tilnærming, er vurderingen av om betydelig innflytelse foreligger først og fremst en kvalitativ og skjønnsmessig vurdering. Dette kommer til uttrykk i definisjonen i IAS 28.3: «Betydelig innflytelse er makt til å delta i de finansielle og driftsmessige prinsippavgjørelsene til selskapet som det er investert i, men er ikke kontroll eller felles kontroll over disse prinsippene». Standarden redegjør nærmere for hvordan innholdet i begrepet betydelig innflytelse skal forstås og den angir at det vanligvis er slik at investor anses for å ha betydelig innflytelse dersom ett eller flere av følgende forhold er til stede (IAS 28.6):

- a. Representasjon i styret eller tilsvarende styrende organ i det selskapet det er investert i
- b. Deltakelse i prosesser for prinsippfastsettelse, herunder deltakelse i avgjørelser om utbytte eller andre utdelinger
- c. Vesentlige transaksjoner mellom investor og selskapet det er investert i
- d. Gjensidig utveksling av ledende personale, eller
- e. Levering av viktig teknisk informasjon

Begrepet makt må i denne sammenhengen forstås som evnen til å gjøre noe eller påvirke noe. Det at man ikke aktivt utøver makt, er uten betydning. I praksis er det enkelte som fra tid til annen hevder at betydelig innflytelse ikke foreligger fordi selskapet ikke er representert i styret, noe som kun er relevant om manglende styrerepresentasjon er et resultat av manglende innflytelse. Manglende styrerepresentasjon fordi en ikke er i posisjon til å utnevne styremedlemmer er relevant, men manglende styrerepresentasjon fordi en har valgt å ikke utnevne styremedlemmer, til tross for at en er i posisjon til å utnevne styremedlemmer, er ikke relevant i vurderingen av om selskapet har betydelig innflytelse.

Det sentrale ved vurderingen av om investor har betydelig innflytelse er med andre ord om selskapet på det nåværende tidspunktet har evne eller mulighet til

å utøve makt. Finanstilsynet la samme tolkning til grunn i sin vurdering av klassifiseringen av en aksjeinvestering i en konkret sak for regnskapsåret 2005¹.

Forhold som kan medføre at investor anses for å ha betydelig innflytelse, er at investor innehar en vesentlig større andel av stemmerettene enn noen annen aksjeeier, at eierstyringen av selskapet er organisert slik at investor kan utnevne medlemmer av styret eller andre viktige styrende organer i selskapet, eller at investor kan nedlegge veto mot betydelige finansielle og driftsmessige beslutninger. Vurderingen av om forholdene alene eller i kombinasjon trekker i retning av at man innehar betydelig innflytelse, vil alltid bero på de konkrete omstendighetene. Også andre elementer enn de som er nevnt her kan bidra til å styrke eller svekke antakelsen om at det foreligger betydelig innflytelse.

Grensen på 20 prosent eierandel er ment å være retningsgivende. Også eierandeler like under, eller til og med godt under, 20 prosent kan anses å gi investor betydelig innflytelse i nærmere bestemte tilfeller. Finanstilsynet vurderte i 2006 en konkret sak hvor investor kontrollerte 19 prosent av stemmerettene i et selskap². Utgangspunktet var at det forelå en presumpsjon for at investor ikke hadde betydelig innflytelse. Finanstilsynet la i sin konklusjon til grunn at betydelig innflytelse likevel forelå, ettersom flere av momentene listet opp i IAS 28.6 var til stede. I 2018 vurderte Finanstilsynet³ Norwegian Air Shuttle ASAs nedsalg fra 20 til 17,5 prosent (og senere til 16,4 prosent) i Norwegian Finans Holding AS, og kom til at selskapet fortsatt hadde betydelig innflytelse. Norwegian hadde selv lagt til grunn at de ikke lenger hadde betydelig innflytelse, og hadde innregnet en gevinst ved nedsalget.

I de tilfellene hvor det skjer endringer som innebærer at investor ikke lenger har makt til å delta i de finansielle og driftsmessige prinsippavgjørelsene, bortfaller den betydelige innflytelsen. En slik endring i maktposisjonen vil ikke bare kunne skje som følge av endringer i eierandel (relativ eller absolutt). Tap av makt kan eksempelvis oppstå som følge av en avtale, eller ved at det tilknyttede selskapet blir underlagt regulering eller kontroll av offentlig myndighet, rettsinstans, forvalter eller reguleringsinstans (IAS 28.9). For norske selskaper er situasjoner hvor selskapet i praksis blir satt under bankens administrasjon trolig det mest aktuelle. Bankene tar også i noen tilfeller pant i investors aksjeinvesteringer og vil, ved mislighold av låneforpliktelsene, kunne tre inn i maktposisjon i det aktuelle selskapet.

1 Finanstilsynets brev 6. november 2006 til Fast Search & Transfer ASA.

2 Finanstilsynets brev 6. november 2006 til Fast Search & Transfer ASA.

3 Finanstilsynets brev 23. april 2018 til Norwegian Air Shuttle ASA.

Det kan foreligge forhold som indikerer at investor, til tross for en eierandel på over 20 prosent av stemmerettene, likevel ikke har betydelig innflytelse. Dette gjelder eksempelvis dersom investor ikke har vært i stand til å oppnå representasjon i selskapets styre. Videre kan situasjoner hvor investor forsøker å utøve sin betydelige innflytelse, men møter motstand fra selskapets eller andre eieres side, eller hvor investor ikke klarer å hente ut tilstrekkelig finansiell informasjon fra selskapet, indikere fravær av betydelig innflytelse. En situasjon hvor en gruppe aksjonærer som til sammen innehar aksjemajoriteten velger å se bort fra investors synspunkter når beslutninger skal fattes, styrker antakelsen om at investor ikke har betydelig innflytelse.

Vurderingen av om betydelig innflytelse foreligger blir til syvende og sist en skjønnsmessig vurdering som den enkelte investor må foreta.

21.4 Måling ved førstegangsinnregning

Standarden definerer egenkapitalmetoden som en metode for regnskapsføring hvor investeringen førstegangsinnregnes til anskaffelseskost og deretter justeres for etterfølgende endringer i investors andel av selskapets nettoeiendeler (IAS 28.3). Løsningen er dermed ulik den som gjelder for virksomhetssammenlutninger etter IFRS 3 som angir at transaksjonsutgifter skal kostnadsføres. Begrepet anskaffelseskost, slik det er benyttet i IAS 28, er ikke klart definert, men det følger av en agendabeslutning fra 2009 at anskaffelseskost ved førstegangsinnregning inkluderer direkte henførbare utgifter som er nødvendige for å anskaffe investeringen.

IAS 28 gir ingen konkrete føringer for hvordan et eventuelt variabelt element (betinget vederlag) skal hensyntas når anskaffelseskost for investeringen fastsettes⁴. I mangel på klare føringer mener vi det vil være naturlig å se hen til IFRS 3 som har regulering av hvordan variable (betingede) vederlag skal regnskapsføres. Med IFRS 3-løsningen vil et variabelt (betinget) vederlag måles til virkelig verdi ved anskaffelsen, og inngå i anskaffelseskost på investeringen. Etterfølgende endringer i det variable (betingede) vederlaget vil måtte regnskapsføres etter IFRS 9.

4 IASB arbeider i skrivende stund med et prosjekt om anvendelse av egenkapitalmetoden: IFRS – Equity Method. Formålet med prosjektet er å gi veiledning på problemstillinger knyttet til anvendelsen av egenkapitalmetoden. Hvordan variabelt (betinget) vederlag skal handles både ved førstegangsinnregning og for etterfølgende perioder, er et av områdene IASB har foreslått en avklaring på. Et høringsutkast er ventet i løpet av 2024.

På anskaffelsestidspunktet må det gjennomføres en merverdianalyse (IAS 28.32). Differansen mellom anskaffelseskost og investors andel av balanseført verdi av egenkapital identifiseres og allokeres til eventuelle mer- og mindreverdi i identifiserbare eiendeler og forpliktelser, utsatt skatt på mer- og mindreverdiene, samt goodwill. En eventuell goodwill skal inngå i balanseført verdi av investeringen. Dersom det derimot er slik at anskaffelseskost for investeringen er lavere enn investors andel av virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser, må denne differansen inntektsføres allerede i den perioden anskaffelsen har skjedd (IAS 28.32(b)).

Teorieksempel 21.1: Merverdianalyse - egenkapitalmetoden

Investor A kjøper 35 prosent av Selskap B den 1. januar 2023 for NOK 475 000. Balanseført verdi av Bs nettoeiendeler er 900 000 og virkelig verdi er 1 100 000. Forskjellen på 200 000 relaterer seg til en eiendom som har en gjenværende økonomisk levetid på 10 år. I eksemplet er det ikke tatt hensyn til utsatt skatt.

Merverdianalyse:	
Anskaffelseskost	475 000
Andel av Bs balanseførte egenkapital: 35 % av 900 000	315 000
Andel av merverdi på Bs eiendom: 35 % av 200 000	70 000
Goodwill på investeringen i B: 475 000 - 315 000 - 70 000 =	90 000

21.4.1 Trinnvise kjøp

Kjøp av eierandeler i et selskap kan skje trinnvis. I det etterfølgende behandles problemstillinger knyttet til overgang fra ordinær aksjeinvestering (finansielt instrument) til tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet, samt kjøp av ytterligere eierandeler i et tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet.

Overgang fra ordinær aksjeinvestering til investering i tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet

Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter gjennomføres fra tid til annen gjennom trinnvise kjøp. Når investors kjøp av ytterligere eierandeler medfører at han oppnår betydelig innflytelse (eller felles kontroll over selskapet), må investeringen omklassifiseres fra ordinær aksjeinvestering til investering i tilknyttet selskap (eller felleskontrollert virksomhet). Med *ordinær aksjeinvestering* menes aksjeinvestering som hverken gir betydelig innflytelse, felles kontroll eller kontroll. Slike investeringer regnskapsføres i tråd med IFRS 9.

Standarden omtaler ikke trinnvise kjøp, og man kan tenke seg flere mulige løsninger. Det sentrale spørsmålet er hvilken verdi den eksisterende investerin-

gen skal måles til ved første gangs bruk av egenkapitalmetoden. Skal den måles til akkumulert anskaffelseskost, eller skal en verdijustert størrelse anvendes? Det siste alternativet vil i så fall være en løsning som samsvarer med løsningen etter IFRS 3 ved trinnvise kjøp av datterselskap.

IFRS IC har ved flere anledninger diskutert hvordan overgang fra ordinær aksjeinvestering til investering i tilknyttet selskap skal regnskapsføres. Inntil en avklaring i form av standardsetting foreligger, mener vi det er grunn til å anta at både en tilnærming basert på akkumulert anskaffelseskost og en IFRS-3-løsning er akseptable løsninger. Valgt løsning må anses som prinsippvalg og anvendes konsistent.

Tilnærming basert på akkumulert anskaffelseskost

Ved måling til akkumulert anskaffelseskost er det flere forhold som må vurderes. Disse er:

- a. Anskaffelseskost for investeringen
- b. Hvorvidt det må gjøres en justering («catch-up adjustment») på det tidspunktet regnskapsføring etter egenkapitalmetoden påbegynnes. Med dette menes eventuell justering for investors andel av resultat og andre egenkapitalendringer som om den opprinnelige investeringen hadde vært regnskapsført ved bruk av egenkapitalmetoden fra og med opprinnelig anskaffelsestidspunkt, og
- c. Hvilken dato en skal måle goodwill som er innbakt i investeringens balanseførte beløp (eller gevinst ved kjøp på gunstige vilkår).

Akkumulert anskaffelseskost for investeringen er i utgangspunktet lik summen av anskaffelseskost for hvert av kjøpene. I et tilfelle hvor A først kjøpte 10 prosent av aksjene i B for 100, og tre år senere kjøpte ytterligere 15 prosent av aksjene i B for 225, vil akkumulert anskaffelseskost for As investering i B være lik 325. Hvordan forholdene omtalt i bokstav b og c i oppstillingen over vurderes, kan variere. Forholdene vurderes separat, og kombinasjonen av mulige løsninger gir etter vårt syn totalt fire alternative løsninger for regnskapsføring av trinnvise kjøp i et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet. Valgt løsning må anses som et prinsippvalg og anvendes konsistent. Tabell 21.1 viser de ulike løsningene.

Tabell 21.1 Ulike kombinasjoner av mulige «catch-up-justeringer» og goodwillberegninger.

Alternativ nr.	«Catch up-justering» ved overgang til bruk av egenkapitalmetoden?	Hvordan beregnes goodwill eller gevinst ved gunstig kjøp?
1	Ingen justering	Differansen mellom summen av vederlagene og andel av virkelig verdi av egenkapital på tidspunktet investeringen blir en investering i tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet.
2	Ingen justering	Differansen mellom anskaffelseskost og andel av virkelig verdi av egenkapital beregnet separat for hvert kjøp.
3	Justering for andel resultat (fratrullet utbytte) og endringer i OCI	
4	Justering for andel resultat (fratrullet utbytte), endringer i OCI, samt endringer i virkelig verdi av egenkapital som ikke tidligere har vært innregnet.	

Tilnærming basert på IFRS 3-løsningen - estimert anskaffelseskost

Bruk av IFRS 3-løsningen innebærer at en ny anskaffelseskost fastsettes for den eksisterende eierandelen. Balanseført verdi av investeringen justeres til virkelig verdi på det tidspunktet da investor oppnår betydelig innflytelse eller felles kontroll i selskapet, og benyttes som estimert anskaffelseskost («deemed cost») for den opprinnelige eierandelen. Balanseført verdi av investeringen i tilknyttet selskap blir lik summen av ny anskaffelseskost (virkelig verdi) for opprinnelig eierandel og anskaffelseskost for den nye eierandelen. Gevinst eller tap som fremkommer gjennom verdijusteringen av eksisterende eierandel resultatføres. For «ordinære» aksjeinvesteringer som er klassifisert som finansielt instrument til virkelig verdi med verdiendringer over resultat, vil denne resultatføringen skje fortløpende frem til førstegangsinnregning av investering i tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet. Er aksjeinvesteringen regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, vil verdiendringer som tidligere er ført midlertidig mot OCI, måtte resultatføres. Samlet anskaffelseskost for alle kjøpene sammenholdes så med investors andel av virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser, og goodwill i investeringen fremkommer som differansen mellom disse størrelsene. Ved beregning av investors andel av virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser legges eierandelen etter siste kjøp til grunn. Et eksempel kan illustrere IFRS 3-tilnærmingen med virkelig verdi som estimert anskaffelseskost («deemed cost»):

Teorieksempel 21.2: Merverdianalyse ved trinnvist kjøp

A kjøpte i 2020 10 prosent av Selskap B for 100. I 2023 kjøpte A ytterligere 15 prosent av B for 225. A eier etter siste kjøp 25 prosent av aksjene i B og har betydelig innflytelse. Investeringen i B skal dermed regnskapsføres som et tilknyttet selskap. Virkelig verdi av Selskap B var 1 000 på tidspunktet for aksjekjøpet i 2020 og 1 500 på tidspunktet for aksjekjøpet i 2023.

Investeringen fra 2020 har vært klassifisert som et finansielt instrument med verdiendringer over resultatet, og verdiendringer på totalt $500 \times 10\% = 50$ er resultatført i perioden 2020-2023. Da A ervervet den siste 15 prosent-andelen, var virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser i Selskap B lik 1 200.

Estimert anskaffelseskost for det første kjøpet settes til virkelig verdi, dvs. $100 + 50 = 150$. Investeringen balanseføres dermed til 375 ($100 + 50 + 225$) etter overgang fra ordinær aksjeinvestering til investering i tilknyttet selskap. Denne balanseførte verdien presenteres på én linje i balansen og består av følgende elementer:

As andel av netto identifiserbare eiendeler og gjeld i Selskap B = $25\% \times 1\,200 =$	300
+ Goodwill: $375 - (25\% \times 1\,200 = 300) =$	75
= Balanseført verdi	375

Kjøp av ytterligere eierandeler

Kjøp av ytterligere eierandel i et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet er ikke omtalt i IAS 28. I de tilfellene hvor investor gjennom ytterligere kjøp får kontroll over selskapet og investeringen dermed endrer status til å bli en investering i datterselskap, skal det foretas en justering av balanseført verdi av investeringen til virkelig verdi (IFRS 3.42). En slik situasjon kjennetegnes av at investor oppnår kontroll i selskapet. Det er denne vesentlige endringen i graden av kontroll som er begrunnelsen for kravet om ny måling av opprinnelig investering.

Det er etter vårt syn mye som taler for at man ikke skal foreta noen justering av balanseført verdi av den eierandelen investor eier fra før så lenge investor beholder betydelig innflytelse (alternativt felles kontroll) over selskapet, ettersom det i slike tilfeller ikke skjer vesentlige endringer i investeringens karaktertrekk. En løsning hvor anskaffelseskost for den nyanskaffede eierandelen legges til balanseført verdi av den opprinnelige investeringen – som ved akkumulert anskaffelseskost omtalt over – fremstår som en rimelig tilnærming.

Løsningen innebærer at investor på transaksjonstidspunktet må gjennomføre en merverdianalyse der anskaffelseskost for den sist anskaffede eierandelen sammenholdes med tilhørende andel av virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser. Det overskytende allokeres til goodwill. Løsningen er tilsvarende den som fremkommer av alternativ 2 i tabell 21.1 over.

Teorieksempel 21.3: Kjøp av ytterligere eierandel i tilknyttet selskap

Selskap A kjøpte 25 prosent av Selskap B for 3 000 i 2021. Selskap A har betydelig innflytelse og klassifiserer investeringen som et tilknyttet selskap, og regnskapsfører den i tråd med egenkapitalmetoden. På det tidspunktet var virkelig verdi av Selskap Bs netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser 10 000, og dette var lik balanseført verdi av eiendelene og forpliktelsene. Differansen mellom anskaffelseskost på 3 000 og andel av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser på 2 500 ($10\,000 \times 25\%$) utgjør 500 og henføres i sin helhet til goodwill.

I 2023 kjøper Selskap A ytterligere 20 prosent av Selskap B for 4 000. Investeringen er fortsatt klassifisert som en investering i tilknyttet selskap.

I eksemplet har vi sett bort fra direkte henførbare utgifter, og det er lagt til grunn at investors andel av resultat siden kjøpet av den første eierandelen er null. Balanseført verdi av investeringen er derfor 3 000 på det tidspunkt Selskap A kjøper ytterligere 20 prosent i B. Virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser er på samme tidspunkt 15 000.

Balanseført verdi av investeringen i Selskap B er nå 7 000 ($3\,000 + 4\,000$). Beregning av goodwill som ligger implisitt i investeringen blir da som følger:

	Eierandel	Balanseført verdi	Andel av netto identifiserbare eiendeler	Goodwill inkludert i investeringen
Opprinnelig investering fra 2021	25 %	3 000	2 500	500
Ytterligere investering i 2023	20 %	4 000	3 000	1 000
Samlet investering	45 %	7 000	5 500	1 500

Den samme løsningen kan legges til grunn i de tilfellene hvor investor har felles kontroll i en felleskontrollert virksomhet før og etter transaksjonen, og når investor har betydelig innflytelse før transaksjonen og felles kontroll i felleskontrollert virksomhet etter transaksjonen (eller vice versa).

21.5 Etterfølgende måling

Ved bruk av egenkapitalmetoden skal investor innregne et resultat fra investeringen. Investorens resultat omfatter dennes andel av resultatet til selskapet som det er investert i, og investorens OCI omfatter dennes andel av OCI i selskapet det er investert i (IAS 28.3). I tillegg skal investor ta hensyn til justeringer som følge av eventuelle mer – eller mindrev verdier som ble identifisert i forbindelse med førstegangsinnregningen. Avskrivning på merverdier i identifiserbare eiendeler mv. skal gjennomføres på tilsvarende måte som ved konsolidering av datterselskaper i konsernregnskapet. Avskrivningene beregnes og inkluderes dermed i resultatandelen fra tilknyttet selskap. Det samme gjelder endring i tilhørende utsatt skatt.

Under IFRS er det ikke anledning til å gjennomføre avskrivninger på goodwill i de tilfellene hvor egenkapitalmetoden anvendes, noe som får betydning også ved beregning av investors resultatandel fra tilknyttet selskap. Det skal med andre ord ikke foretas amortisering av goodwill ved beregningen av investors resultatandel (IAS 28.32 (a)).

Teorieksempel 21.4: Periodens resultat og utbytte

1. januar 2023 kjøpte Selskap A 35 prosent av Selskap B for 475 000 og gjennomførte følgende merverdianalyse:

Andel av Bs balanseførte egenkapital: 35 % av 900 000	315 000
Andel av merverdier på Bs eiendom: 35 % av 200 000	70 000
Goodwill på investeringen i B: 475 000 - 315 000 - 70 000 =	90 000
Anskaffelseskost	475 000

Investeringen i B regnskapsføres etter egenkapitalmetoden. Eiendommen i B har på anskaffelsestidspunktet en gjenværende brukstid på 10 år. B har et resultat på 80 000 i 2023 og utbetalt 120 000 i utbytte den 31. desember 2023. Nedenfor vises beregning av effektene i As resultatregnskap og balanse. I eksemplet er det ikke tatt hensyn til utsatt skatt.

Resultatregnskap:	
Andel av resultat i B: 35 % av 80 000	28 000
Avskrivning på mer verdi på Bs eiendel: 70 000/10 år	-7 000
Resultatandel som innregnes i As resultatregnskap	21 000

Balanse:	
Balanseført verdi av investering i B (1. januar 2023)	475 000
Årets resultatandel	21 000
Andel av utbytte fra B: 35 % av 120 000 =	-42 000
Balanseført verdi av investering i B (31. desember 2023)	454 000

21.5.1 Eliminering av internttransaksjoner

Interne transaksjoner

Ved beregningen av investors resultatandel fra tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet skal det tas hensyn til transaksjoner mellom investor og selskap (IAS 28.28). Eliminering skal gjennomføres både for transaksjoner mellom investor selv og selskapet, og for transaksjoner mellom investors konsoliderte datterselskaper og selskapet⁵. Formålet med elimineringene er å påse at investors resultatandel er upåvirket av urealiserte gevinster og tap i disse internttransaksjonene.

⁵ IASB arbeider i skrivende stund med et prosjekt om anvendelse av egenkapitalmetoden: IFRS – Equity Method. Formålet med prosjektet er å gi veiledning på problemstillinger knyttet til anvendelsen av egenkapitalmetoden. Transaksjoner med (og mellom) selskaper som regnskapsføres ved bruk av egenkapitalmetoden er et av områdene der IASB planlegger å endre reglene. Et høringsutkast er ventet i løpet av 2024.

Salg av eksempelvis varer eller anleggsmidler fra investor (eller dennes konsoliderte datterselskaper) til tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet omtales i standarden som nedstrømstransaksjoner. Investors andel av gevinster (eller tap) i slike transaksjoner må hensyntas i investors regnskap i den utstrekning de er urealiserte. Dersom de solgte eiendelene fortsatt eies av det tilknyttede selskapet, anses investors andel av gevinsten som urealisert, mens resten av gevinsten anses som realisert. Selges eiendelene videre til tredjemann, er hele gevinsten realisert, og eliminerings skal ikke gjennomføres. IAS 28 angir ikke hvordan elimineringen skal gjennomføres rent praktisk. En akseptabel måte å gjøre dette på er etter vårt syn å eliminere den urealiserte gevinsten mot den resultatposten hvor gevinsten er inkludert. Ved nedstrømssalg vil det være i investors resultat fra egen virksomhet. Elimineringen i balansen bør etter vårt syn skje mot investeringen i tilknyttet selskap ved nedstrømssalg. Den valgte løsningen vil representere et prinsippvalg og må anvendes konsistent.

Praksiseksempel 21.1 Eliminering av nedstrømssalg

Lyse solgte det heleide datterselskapet Risavika LNG Production AS til SkanGas AS i april 2016. Transaksjonen var et nedstrømssalg til tilknyttet selskap da Lyse AS eier 49 % av SkanGas AS. Ved transaksjonen anses 51 % av gevinsten opptjent, og denne andelen av gevinsten er resultatført i Lyses konsernregnskap. Resterende andel på 49 % av gevinsten er justert mot balanseført verdi av investeringen i Skangas AS. Beløpet som er justert mot balanseført verdi utgjør 224,8 millioner kroner.

Kilde: Lyse AS, Konsernregnskap 2016, utdrag fra note 18

I enkelte tilfeller overstiger investors andel av urealisert gevinst balanseført verdi av investeringen i det tilknyttede selskapet. Ved nedstrømssalg blir spørsmålet hvordan dette skal regnskapsføres, ettersom balanseført verdi av investeringen normalt ikke kan bli negativ (IAS 28.38). IAS 28 har ingen klare føringer på dette punktet. IFRS IC ble i 2013 bedt om å vurdere spørsmålet og anbefalte en løsning hvor investors andel av urealisert gevinst i sin helhet elimineres i resultatregnskapet, balanseført verdi av investeringen reduseres til null, og det overskytende balanseføres som utsatt inntekt. IASB var tentativt enig med IFRS IC, men agenda beslutningen ble likevel aldri ferdigstilt. Siden det er manglende veiledning i IAS 28 er vi av den oppfatning at en investor kan enten regnskapsføre det overskytende som utsatt inntekt, eller begrense elimineringen til det beløpet som vil redusere investeringen til null. Valget vil være et prinsippvalg som må anvendes konsistent.

Teorieksempel 21.5: Eliminering av intern gevinst som overstiger balanseført verdi av investeringen.

Investor A eier 40 prosent av Z AS. Investeringen i Z er vurdert å være en investering i tilknyttet selskap og balanseført til 800 000 i As regnskap. A selger en eiendom til Z med kontantoppgjør, og salget gir A en gevinst på 3 000 000. Den delen av As gevinst som anses urealisert må elimineres. Dette utgjør $3\,000\,000 \times 40\% = 1\,200\,000$. Urealisert gevinst overstiger balanseført verdi av investeringen, og det er etter vårt syn to mulige måter å regnskapsføre dette på.

Alternativ 1 - full eliminering:

Elimineringen skjer ved at resultatposten gevinst ved salg anleggsmidler debiteres med 1 200 000, balanseført verdi av investeringen i Z reduseres med 800 000, og de resterende 400 000 balanseføres som utsatt inntekt i balansen. Netto resultatført gevinst er dermed 1 800 000 ($3\,000\,000 - 1\,200\,000$). Investor A resultatfører gevinsten etter hvert som eien delen eller investeringen i det tilknyttede selskapet realiseres. Dette kan eksempelvis skje ved salg av investeringen i det tilknyttede selskapet, eller ved at det tilknyttede selskapet selger eller avskriver den underliggende eiendelen.

Alternativ 2 - begrenset eliminering:

Ettersom balanseført verdi av investeringen i Z er balanseført til 800 000, eliminerer Investor A 800 000 av den samlede urealiserte gevinsten på 1 200 000. Elimineringen skjer da ved at resultatposten gevinst ved salg anleggsmidler debiteres med 1 200 000 og balanseført verdi av investeringen i Z krediteres med 800 000. Netto resultatført gevinst er dermed 2 200 000 ($3\,000\,000 - 800\,000$). Investor A resultatfører ingen resultatandel fra det tilknyttede selskapet før det overstiger den ikke regnskapsførte delen av den urealiserte gevinsten på 400 000.

Begrepet oppstrømstransaksjoner refererer til salg fra tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet til investor (eller investors konsoliderte datterselskaper). Det kan etter vårt syn være gode grunner for å inkludere elimineringen av urealiserte gevinster (og tap) i slike transaksjoner i investors resultatandel fra det tilknyttede selskapet og inngå som del av denne posten i resultatregnskapet. I balansen er en mulig løsning å regnskapsføre den urealiserte gevinsten mot eiendelen som investor har kjøpt og som nå er innregnet i investors balanse.

Kravet i IAS 28.28 om eliminering av delvis urealiserte gevinster og tap synes å være koblet mot transaksjoner som innebærer en overføring av eiendeler mellom partene. En mulig tolkning av dette er at kravet om eliminering ikke omfatter renter på lån mellom investor og tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet, nettopp fordi slike transaksjoner ikke innebærer overføring av eiendeler som gir opphav til gevinster og tap.

Interne fordringer og gjeld

Tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet anses ikke som en del av konsernet og konsolideres følgelig ikke inn i konsernregnskapet. Interne fordringer

og gjeld mellom investor (og investors konsoliderte datterselskaper) og tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet skal derfor etter vårt syn normalt ikke elimineres.

Tingsinnskudd

Investeringer i tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet skjer i en del tilfeller ved tingsinnskudd med oppgjør i egenkapital. Et sentralt spørsmål er om slike transaksjoner skal regnskapsføres til balanseført verdi eller virkelig verdi hos investor.

Utgangspunktet er at investor må resultatføre den forholdsmessige andelen av gevinst eller tap knyttet til den overførte eiendelen som relaterer seg til overføringen til de øvrige investorene. Gevinst eller tap beregnes med utgangspunkt i den virkelige verdien av den overførte eiendelen. Det er gitt unntak for tilfeller hvor overføringen mangler forretningsmessig innhold (substans).

Dersom investor overfører en investering i et datterselskap til det tilknyttede selskapet, tilsier reguleringen i IAS 28.28 at bare en forholdsmessig andel av gevinst eller tap skal innregnes.

Ved nedsalg som fører til tap av kontroll i et selskap krever imidlertid IFRS 10 at investor skal måle gjenstående andel til virkelig verdi uavhengig av om investor beholder felles kontroll, betydelig innflytelse eller en mindre andel som skal regnskapsføres etter IFRS 9. Nedsalget medfører således en oppskrivning av gjenværende eierandel, med tilhørende resultatføring av oppskrivningen, om en legger IFRS 10-løsningen til grunn. Reguleringen i IFRS 10 innebærer dermed at en får full gevinstføring.

Når nedsalget i datterselskapet skjer ved etablering av et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet der investor skyter inn aksjene i datterselskapet med oppgjør i aksjer, er det uklart hvordan en skal forholde seg til konflikten mellom kravet i IFRS 10 om oppskrivning av gjenværende eierandel til virkelig verdi (og dermed full gevinstberegning) og kravet i IAS 28 om forholdsmessig gevinstberegning. IASB har vurdert problemstillingen, men har i lang tid utsatt en endelig konklusjon⁶. Som følge av dette har regnskapsprodusentene etter vår oppfatning et prinsippvalg mellom IFRS 10- og IAS 28-løsningen inntil endringene i regelverket blir vedtatt og implementert.

6 IASB arbeider i skrivende stund med et prosjekt om anvendelse av egenkapitalmetoden: IFRS – Equity Method. Formålet med prosjektet er å gi veiledning på problemstillinger knyttet til anvendelsen av egenkapitalmetoden. Konflikten mellom IAS 28 og IFRS 10 er et av områdene IASB har foreslått en avklaring på. Et høringsutkast er ventet i løpet av 2024.

Ved IFRS 10-løsningen vil salg eller overføring av en investering i datterselskap som utgjør en virksomhet, til et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet, medføre at hele gevinsten eller tapet innregnes. Det blir da full resultatføring av oppskrivningen på gjestående andel. Vi mener at også i de tilfellene hvor en har nedsalg med tap av kontroll i et datterselskap som *ikke* utgjør en virksomhet og hvor mottaker er et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet, har investor adgang til å velge løsningen med oppskrivning og full gevinstberegning i IFRS 10 i stedet for løsningen med delvis gevinstføring i IAS 28.

I de tilfellene hvor transaksjonen ikke har forretningsmessig innhold (substans), regnskapsføres tingsinnskuddet til kontinuitet (IAS 28.30). Løsningen innebærer at balanseført verdi av den avgitte eiendelen videreføres som (del av) investeringen i tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet.

Dersom investor i tillegg til å motta egenkapitalinstrumenter i selskapet, også mottar andre eiendeler (pengeposter eller ikke-pengeposter), skal gevinst eller tap på den delen av overføringen til det tilknyttede selskapet eller den felleskontrollerte virksomheten som gjøres opp i annet enn egenkapitalinstrumenter, resultatføres fullt ut (IAS 28.31).

Utdelinger

Utdeling av kapital fra et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet føres som reduksjon på balanseført verdi av investeringen. Balanseført verdi av investeringen kan ikke være negativ med mindre investor plikter å dekke tap eller har foretatt betalinger på vegne av selskapet. Når slik plikt ikke foreligger, foreligger det ingen føringer i IAS 28 for hvordan regnskapsføring av den delen av utdelingen som overstiger balanseført verdi av investeringen skal skje. Vi mener at en formålstjenlig løsning vil være å inntektsføre den overskytende delen av utdelingen. Når selskapet senere får positive resultater, skal investors resultatandel inntektsføres, men bare i den utstrekning den overstiger den delen av utdelingen som allerede er inntektsført, eventuelle ikke-resultatførte tap tatt i betraktning.

21.5.2 Nedskrivning ved verdifall på investeringen

Det må gjennomføres nedskrivning ved verdifall på investeringen. Spørsmålet om nedskrivning hos investor er imidlertid noe mer komplisert enn det man først kan få inntrykk av, og omfatter problemstillinger knyttet til regnskapsføring av investors andel av nedskrivninger gjennomført i det tilknyttede selskapets regnskap, investors nedskrivning av investeringen, samt nedskrivning på lån til det tilknyttede selskapet som *ikke* anses som en del av nettoinvesteringen. Alle disse forholdene gjør at investors resultatførte nedskrivninger ofte vil være forskjellige

fra investors andel av nedskrivninger gjennomført av det tilknyttede selskapet selv. I omtalen her vises det til investering i tilknyttet selskap, men vurderingene gjelder tilsvarende for investering i en felleskontrollert virksomhet.

Egenkapitalmetodens utgangspunkt er at investor regnskapsfører sin andel av resultatet i det selskapet han har investert i. Dersom det tilknyttede selskapet har gjennomført nedskrivninger på eiendeler, kan det oppstå et behov for å justere investors andel av nedskrivningene. I forbindelse med kjøpet av andelen har investor lagt til grunn virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser i merverdianalysen. Virkelig verdi vil i mange tilfeller avvike fra balanseført verdi i det tilknyttede selskapet, og en vurdering av nedskrivning av denne merverdien vil følgelig være en aktuell problemstilling. Dette gjelder blant annet når eiendelene som det er identifisert merverdier i, nedskrives i det tilknyttede selskapets regnskap. Investor må i slike tilfeller vurdere behovet for å justere nettopp disse nedskrivningene (IAS 28.32). Dette kan eksempelvis medføre at investor må gjennomføre ytterligere nedskrivninger.

For at et verdifall skal regnskapsføres må det foreligge «objektive bevis» for at en eller flere hendelser har skjedd etter første gangs innregning av eiendelen, at hendelsen(e) har påvirket forventede fremtidige kontantstrømmer og at dette kan estimeres pålitelig (IAS 28.40, 41A). Standarden lister opp en rekke indikatorer på verdiforringelse som vedrører investors økonomiske stilling (IAS 28.41A-41C).

Nedskrivning av goodwill

Det tilknyttede selskapet kan ha balanseført goodwill i sitt regnskap. I vurderingen av behovet for justering av andel resultatførte nedskrivninger må det skilles mellom:

1. Goodwill som var balanseført allerede på det tidspunktet investor kjøpte sin andel, og
2. Goodwill som det tilknyttede selskapet har anskaffet gjennom virksomhets-sammenslutninger gjennomført i perioden etter at investor ble eier i selskapet.

På det tidspunkt investor kjøper sin andel av det tilknyttede selskapet må investor gjennomføre en merverdianalyse og allokere anskaffelseskost til identifiserbare eiendeler og forpliktelser (se punkt 21.4). Goodwill som er balanseført i det tilknyttede selskapet på det tidspunktet investor får betydelig innflytelse i selskapet skal ikke regnes som en identifiserbar eiendel. Slik goodwill blir slått sammen med eventuell goodwill som oppstår som følge av investors kjøp av andel i selskapet. Goodwill regnskapsføres ikke separat, men inngår i investors balanseførte verdi av nettoinvesteringen. Det skal derfor ikke gjennomføres noen separat nedskrivningstesting av goodwill (IAS 28.42) på investors hånd. I stedet skal hele den balanseførte verdien

av investeringen i et tilknyttet selskap testes for verdifall under ett. IAS 28 legger til grunn at en investering i et tilknyttet selskap i utgangspunktet er en separat kontantstrømgenererende enhet, og goodwill som nevnt vil følgelig inngå i denne (IAS 28.43). Foreligger det indikasjoner på verdifall på investeringen i det tilknyttede selskapet, må gjenvinnbart beløp beregnes og sammenholdes med balanseført verdi av investeringen. Nedskrivningen skal *ikke* allokere til noen av eiendeler, ei heller til goodwill, som inngår i balanseført verdi av investeringen i tilknyttet selskap.

Goodwill som det tilknyttede selskapet har anskaffet gjennom virksomhetssammenslutninger i perioden *etter* at investor ble eier i selskapet, vil bli gjenstand for ordinær nedskrivningsvurdering etter IAS 36 i det tilknyttede selskapet. Dersom det foretas en nedskrivning av slik goodwill, vil investor ta inn sin andel av denne nedskrivningen i sin resultatandel fra investeringen. Investor gjør ingen justering for denne typen goodwillnedskrivning.

Reversering av nedskrivning

I noen tilfeller gjennomføres en nedskrivning, men senere skjer det endringer som innebærer at det blir aktuelt å reversere hele eller deler av nedskrivningen. Det er i slike situasjoner ingen reverseringsbegrensninger for goodwill. Goodwill er inkludert i nettoinvesteringen og testes ikke separat for verdifall. Nedskrivningen allokere derfor heller ikke til de underliggende eiendeler og goodwill. Reverseeringsbegrensningen for goodwill som følger av IAS 36, gjelder følgelig ikke.

Andre interesser i det tilknyttede selskapet

Vurdering av behovet for nedskrivning av fordringer på det tilknyttede selskapet som ikke regnes som del av nettoinvesteringen, må gjennomføres i henhold til IFRS 9. Dette gjelder eksempelvis kundefordringer. Eventuelle beregninger av nedskrivningsbeløp skal også gjøres i tråd med reglene i IFRS 9.

21.5.3 Investeringer som går med underskudd

Negative resultatandeler fra det tilknyttede selskapet reduserer den balanseførte verdien av investeringen. Investor regnskapsfører sin andel av de negative resultatene frem til balanseført verdi av investeringen er redusert til null⁷. IAS 28.38 angir

⁷ IASB arbeider i skrivende stund med et prosjekt om anvendelse av egenkapitalmetoden: IFRS – Equity Method. Formålet med prosjektet er å gi veiledning på problemstillinger knyttet til anvendelsen av egenkapitalmetoden. Ulike problemstillinger knyttet til innregning av underskudd i tilknyttet selskap er et av områdene IASB planlegge å gi veiledning på. Et høringsutkast er ventet i løpet av 2024.

at langsiktige poster som preferanseaksjer, fordringer og lån skal tas i betraktning dersom disse postene reelt sett anses for å være en del av nettoinvesteringen i det tilknyttede selskapet. Det vil eksempelvis være tilfellet dersom det ikke forventes og heller ikke er sannsynlig at oppgjør av disse postene vil finne sted i overskuelig fremtid. Dette betyr at det er verdien av nettoinvesteringen som kan reduseres til null gjennom regnskapsføring av negative resultatandeler. Investeringen i ordinære aksjer eller andeler reduseres først til null, deretter reduseres øvrige komponenter av nettoinvesteringen. Tap utover dette regnskapsføres ikke med mindre investor har en juridisk eller selvpålagt plikt til å dekke tapene, eller har foretatt betaling på vegne av det tilknyttede selskapet, og en forpliktelse må i tilfelle balanseføres i tråd med IAS 37. Dersom det tilknyttede selskapet senere får positive resultater, kan investors andel av disse bare resultatføres i den utstrekning de overstiger ikke-resultatførte andeler av tap. Det fremgår ikke direkte av IAS 28, men det er etter vårt syn grunn til å anta at inntektsføringen bør øke balanseført verdi på komponenter i nettoinvesteringen i motsatt rekkefølge som de ble redusert som følge av negative resultatandeler. Dersom negative resultatandeler medførte at man først reduserte aksjer i investeringen til null for så å redusere fordringer, vil senere inntektsføring altså først øke balanseført verdi av fordringene før balanseført verdi på aksjene økes.

Det er videre viktig å merke seg at det i slike tilfeller ofte foreligger indikasjon på verdifall i de delene av nettoinvesteringen som ikke er redusert til null (eksempelvis langsiktige fordringer). Det må derfor vurderes om disse delene av nettoinvesteringen må nedskrives.

21.6 Fraregning

21.6.1 Reduksjon i eierandel

Nedsalg uten tap av betydelig innflytelse eller felles kontroll

I de tilfeller hvor investors eierandel i et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet reduseres uten at det medfører tap av betydelig innflytelse eller felles kontroll, vil investor fortsette å regnskapsføre investeringen ved bruk av egenkapitalmetoden. Nedsalget vil medføre resultatføring av gevinst eller tap knyttet til den solgte andelen. Standarden legger til grunn at i slike tilfeller skal investor resultatføre en andel av de postene knyttet til investeringen som er ført mot OCI, herunder omregningsdifferanser, poster som ville blitt resirkulert fra OCI til resultatregnskapet dersom det tilknyttede selskapet eller den felleskontrollerte virksomheten hadde avhendet eiendelen som den aktuelle OCI-komponenten tilhører, og akkumulert gevinst og tap ved sikring som er innregnet i OCI som følge av kravene i IFRS 9 (IAS 28.25).

Tap av betydelig innflytelse eller felles kontroll

Investeringen kan endre karakter som følge av endringer i eierandel og innflytelse i selskapet. Endringene kan skje ved ordinært salg eller ytterligere erverv av eierandeler, men også rettede emisjoner og kapitalnedsettelse kan føre til at investors eierandel og innflytelse endres. Et eksempel på dette er en rettet emisjon som investor ikke deltar i og som fører til en utvanning av investors eierandel. Når investors innflytelse endres slik at investeringen må omklassifiseres til «ordinær» aksjeinvestering, må dette reflekteres i regnskapet.

Det er også viktig å huske at opphør av betydelig innflytelse eller felles kontroll kan være en indikasjon på at det foreligger et nedskrivningsbehov. Nedskrivning av investeringen er nærmere omtalt ovenfor.

Når en reduksjon i eierandel medfører at investors betydelige innflytelse eller felles kontroll opphører, skal bruk av egenkapitalmetoden opphøre og den gjenværende delen av investeringen måles til virkelig verdi (IAS 28.22 (b)). Dette skal skje på det tidspunktet investor ikke lenger har betydelig innflytelse eller felles kontroll. Virkelig verdi av gjenværende eierandel og salgssummen for solgt eierandel, sammenholdt med balanseført verdi av investeringen (slik det fremkommer på det tidspunkt investors betydelige innflytelse eller felles kontroll opphører) gir gevinst eller tap som skal resultatføres.

Standarden krever videre at alle poster som tidligere er innregnet i OCI og som vedrører investeringen, skal regnskapsføres på tilsvarende måte som postene ville blitt regnskapsført dersom det tilknyttede selskapet eller den felleskontrollerte virksomheten hadde solgt den tilhørende eiendel eller gjeld (IAS 28.22 c). Dette kan illustreres ved et eksempel. Hvis det tilknyttede selskapet har omregningsdifferanser knyttet til en utenlandsk enhet innregnet i OCI i sitt regnskap så vil det tilknyttede selskapet måtte omklassifisere disse fra OCI til resultatet ved et ev. salg av den utenlandske enheten. Investor har ved bruk av egenkapitalmetoden innregnet sin andel av disse omregningsdifferansene i OCI i sitt regnskap, og når investor må slutte å bruke egenkapitalmetoden så skal investor omklassifisere disse fra OCI til resultatet. Det er også verdt å merke seg at IAS 21 angir spesifikt at omregningsdifferanser knyttet til utenlandske selskaper resultatføres fullt ut, selv om investor beholder en mindre eierandel i selskapet. IASB begrunner løsningen med at opphør av betydelig innflytelse eller felles kontroll er en så vesentlig økonomisk hendelse at det skal regnes som avhendelse.

Medfører endringen i innflytelse at investeringen omklassifiseres til en ordinær aksjeinvestering, skal gjenværende del av investeringen måles til virkelig verdi og i det etterfølgende regnskapsføres i tråd med IFRS 9.

Ved overgang fra tilknyttet selskap til felleskontrollert virksomhet (eller vice versa) skal investeringen fortsatt regnskapsføres ved bruk av egenkapitalmetoden. Målingen av gjenværende eierandel endres ikke (IAS 28.24).

21.6.2 Holdt for salg

Et selskap skal anvende IFRS 5 for å regnskapsføre en investering, eller en andel av en investering, som tilfredsstill kriteriene for å bli klassifisert som holdt for salg. Når kriteriene for holdt for salg er tilfredsstillt kan investor ikke lenger anvende egenkapitalmetoden. Dette gjelder fra den datoen investeringen (eller andel av investeringen) er klassifisert som holdt for salg. Fra dette tidspunktet skal investeringen måles til den laveste av balanseført verdi og virkelig verdi fratrukket salgsutgifter (IFRS 5.15).

Fra det tidspunkt investeringen er klassifisert som holdt for salg og bruk av egenkapitalmetoden dermed opphører, er et relevant spørsmål hvordan investor skal regnskapsføre utbytte som mottas fra selskapet. Løsningen blir etter vårt syn å innregne utbyttet i resultatet siden egenkapitalmetoden ikke lenger anvendes for regnskapsføring av investeringen. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at utbytteutdeling normalt vil redusere virkelig verdi av en investering, og investor vil følgelig måtte innregne et eventuelt verdifall i resultatet og redusere resultatvirkningen av inntektsføringen av utbyttet.

Dersom det bare er en andel av investeringen som er klassifisert som holdt for salg, skal selskapet anvende IFRS 5 for denne andelen. Egenkapitalmetoden anvendes i så fall på den resterende andelen av investeringen, inntil selskapet avhender investeringen som er holdt for salg. Etter avhendelsestidspunktet skal gjenværende eierandel regnskapsføres i samsvar med IFRS 9 dersom omfanget av innflytelse tilsier at investeringen er en ordinær aksjeinvestering. For tilfeller hvor eierandelen fortsetter å klassifiseres som et tilknyttet selskap eller en felleskontrollert virksomhet etter nedsalget, vil investor fortsette å anvende egenkapitalmetoden for regnskapsføring av investeringen.

21.7 Presentasjon

I balansen klassifiseres investeringen som anleggsmiddel med mindre den er klassifisert som holdt for salg i samsvar med IFRS 5. Summen av investeringer i tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet presenteres som én linje i balansen (IAS 1.54(e)).

Praksiseksempel 21.2 Presentasjon i balansen

Investering i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter presenteres på én linje blant anleggsmidler.

USD millions	Notes	31 Dec 2022	31 Dec 2021
Assets			
Non-current assets			
Deferred tax assets	<u>2.8</u>	449	504
Goodwill	<u>4.2</u>	754	789
Intangible assets other than goodwill	<u>4.2</u>	112	132
Property, plant and equipment	<u>4.1</u>	6,970	7,133
Right-of-use assets	<u>4.5</u>	403	421
Associated companies and joint ventures	<u>4.3</u>	147	120
Other non-current financial assets	<u>4.6</u>	93	70
Other non-current non-financial assets	<u>4.6</u>	434	405
Total non-current assets		9,363	9,574

Kilde: Yara ASA, Integrated report 2022, utdrag fra balansen i konsernregnskapet.

I resultatet skal investors andel av resultater fra investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter presenteres på én linje (IAS 1.82©). Resultatandelen som inntas skal være etter skatt.

Det er ikke noe eksplisitt krav i standarden hvor i resultatregnskapet resultatandelen skal presenteres, og i praksis ser man ulike løsninger. Noen selskap inkluderer resultatandelen i driftsresultatet når investeringen er en del av den ordinære driften til selskapet. Andre presenterer resultatandelen som del av finanspostene, eller mellom driftsresultatet og finanspostene (denne problemstillingen er også omtalt i kapitlet om presentasjon).

Praksiseksempel 21.3 Resultatandel

Hydro presenterer resultatandel fra investeringer ført etter egenkapitalmetoden blant inntekter. Yara presenterer resultatandelen blant finansinntekter. Telenor presenterer resultatandelen mellom driftsresultat og finansposter.

Hydro

Beløp i millioner kroner (unntatt beløp per aksje)	Noter	2022	2021
Driftsinntekter	1.4, 5.1	207 929	149 654
Andel resultat investeringer regnskapsført etter egenkapitalmetoden	1.4, 3.1	1 337	1 340
Andre inntekter, netto	5.2	4 406	2 219
Sum inntekter		213 672	153 212

Yara

Operating income		3,827	1,068
Share of net income in equity-accounted investees	4.3	25	23
Interest income and other financial income	2.7	108	64
Foreign currency exchange loss	2.7, 6.1	(61)	(251)
Interest expense and other financial items	2.7	(260)	(164)
Income before tax		3,639	739

Telenor

Driftsresultat		17 346	17 654
Andel resultat etter skatt fra tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter	35	(232)	(480)
Gevinst (tap) ved avgang av tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter	35	(71)	21
Finansinntekter	9	452	417
Finanskostnader	9	(3 772)	(2 983)
Valutagevinster (-tap)	9	(3 384)	(1 070)
Andre endringer	9	393	165
Netto finansinntekter og finanskostnader		(6 312)	(3 472)

Kilder: Hydro ASA, Årsrapport 2022, utdrag fra resultatregnskap for konsernet.
Yara ASA, Integrated Report 2022, utdrag fra Consolidated statement of income.
Telenor ASA, Årsrapport 2022, utdrag fra resultatregnskap Telenor konsern.

Det er noe uklart om en nedskrivning av investering i tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet skal presenteres som del av investors andel av resultatet eller adskilt fra resultatandelen. I praksis har begge løsninger fått en viss grad av aksept.

21.8 Noteopplysninger

IAS 28 inneholder ingen noteopplysningskrav. Alle krav til tilleggsopplysninger om investeringer i datterselskaper, felleskontrollerte ordninger, tilknyttede selskap og konsoliderte og ikke-konsoliderte strukturerte selskaper følger av noteopplysningsstandarden IFRS 12. Vi viser til artikkelen «IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12 og IAS 28 – en innledning» som omtaler disse notekravene.